บทที่ 2

โครงสร้างของอุตสาหกรรมน้ำตาลไทย

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอุตสาหกรรมน้ำตาลไทย

ประวัติความเป็นมาของอุตสาหกรรมน้ำตาลไทย[1]

ประเทศไทยได้ปลูกอ้อยและผลิตน้ำตาลมาเป็นเวลานานหลายศตวรรษแล้ว แต่ผลผลิตน้ำตาลที่ได้คงจะเป็นผลผลิตในรูปของ น้ำอ้อย น้ำหวานหรือน้ำเชื่อมเท่านั้น ต่อมาเมื่อประมาณ 100 กว่าปีมาแล้ว ชาวจีนได้ตั้งโรงงานหีบอ้อยหรือโรงงานผลิตน้ำตาลครั้งแรกที่ลุ่มน้ำนครชัยศรี โดยใช้อ้อยพันธุ์พื้นเมือง ซึ่งได้แก่อ้อยน้ำผึ้ง อ้อยแดง อ้อยขาไก่หรืออ้อยแขม แต่ในที่สุดก็เลิกกิจการไป สำหรับน้ำตาลที่ผลิตได้ก็คงจะเป็นเพียงน้ำตาลทรายแดงเท่านั้น ในปี พ.ศ. 2470 ได้มีความเคลื่อนไหวที่จะตั้งโรงงานผลิตน้ำตาลขึ้นใหม่ โดยจอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี เป็นผู้ริเริ่มแต่ไม่สำเร็จ

ในปี พ.ศ. 2480 ได้มีการก่อสร้างโรงงานน้ำตาลทรายขึ้นแห่งแรก ที่อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ชื่อโรงงานน้ำตาลไทยลำปาง เป็นโรงงานที่ใช้เครื่องจักรเครื่องมือทันสมัย สร้างแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2481 โดยใช้อ้อยขาไก่เป็นวัตถุดิบเพื่อผลิตน้ำตาล แต่เนื่องจากเป็นอ้อยที่ให้เปอร์เซนต์น้ำตาลต่ำ ประกอบกับเนื้อที่ปลูกไม่เพียงพอและผลผลิตต่อไร่ต่ำ จึงทำให้อ้อยไม่เพียงพอกับการผลิตน้ำตาลทราย ซึ่งจะเห็นได้ว่าก่อน พ.ศ. 2502 ประเทศไทยผลิตน้ำตาลได้ต่ำกว่าปริมาณที่ใช้ภายในประเทศ จึงต้องสั่งน้ำตาลเข้าปีละ 20,000 - 50,000 เมตริกตัน

---

[1] คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานข้อศึกษาเรื่องน้ำตาล หน้า 2-3.

ต่อมาได้มีการจัดตั้งโรงงานน้ำตาลอุตรดิตถ์ขึ้นอีกแห่งหนึ่ง แต่คงใช้อ้อยขาไก่เป็นวัตถุดิบเหมือนกับโรงงานน้ำตาลที่ลำปาง อ้อยขาไก่เป็นอ้อยที่มีเปอร์เซนต์น้ำตาลน้อยดังได้กล่าวมาแล้ว และยังมีเยื่อกาก (ไฟเบอร์) ไม่เพียงพอที่จะนำมาใช้ทำเชื้อเพลิง ต้องใช้ฟืนช่วยเพิ่มเติม ความร้อนจากเครื่องจักรไอน้ำ ทำให้ต้องมีภาระยุ่งยาก และมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเชื้อเพลิงเพิ่มขึ้น จึงได้มีความคิดใหม่ที่จะหาอ้อยพันธุ์ใหม่มาใช้ผลิตน้ำตาลแทนอ้อยขาไก่พันธุ์เก่าอยู่ตลอดเวลา

เมื่อรัฐบาลให้การส่งเสริมปรับปรุงหาอ้อยพันธุ์ใหม่ที่ให้ผลผลิตน้ำตาลสูงมาปลูก ประกอบกับความก้าวหน้าทางวิชาการ ทำให้มีการก่อตั้งโรงงานครั้งแรกที่ลำปางและได้มีการตั้งโรงงานเพิ่มขึ้น จนกระทั่งในปัจจุบันมีโรงงานน้ำตาลทั้งสิ้นถึง 42 โรงงาน น้ำตาลที่ผลิตได้นั้นมีปริมาณมากกว่าปริมาณน้ำตาลทั้งหมดที่ใช้บริโภคภายในประเทศ จึงทำให้มีเหลือและสามารถส่งออกได้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 เป็นต้นมา อุตสาหกรรมน้ำตาลไทยได้ก้าวหน้ามาเป็นลำดับ และได้เพิ่มขึ้นจากการผลิตเพื่อบริโภคภายในประเทศเป็นการผลิตเพื่อส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศนับตั้งแต่นั้น การกระจายของโรงงานอุตสาหกรรมน้ำตาลมีมากในจังหวัดชลบุรี ระยอง กาญจนบุรี สุพรรณบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และเพชรบุรี

ก. โครงสร้างและภาวะการผลิตอ้อย

อุตสาหกรรมน้ำตาลในประเทศไทยนั้น อ้อยเป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดถึงร้อยละ 90 การผลิตน้ำตาลจะมีคุณภาพดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับคุณภาพของอ้อย หากการปลูกอ้อยได้ผลผลิตต่อไร่สูงและมีคุณภาพดี ให้น้ำตาล (Sugar Content) สูง การผลิตน้ำตาลต่อตันอ้อยก็ย่อมได้ปริมาณสูง เป็นการลดต้นทุนการผลิตน้ำตาล ถึงแม้ว่าปัจจุบันการปรับปรุงในด้านเทคโนโลยีน้ำตาลได้ก้าวหน้าไปไกลมาก มีการศึกษาค้นคว้าปรับปรุงเครื่องจักรและอุปกรณ์การผลิตให้ทันสมัยอยู่เสมอก็ตาม แต่อ้อยก็มีจุดอ่อนอยู่ประการหนึ่ง คือ โดยธรรมชาติอ้อยจะกลายพันธุ์ภายหลังจากที่มีอายุ 3-4 ปี

ดินฟ้าอากาศสำหรับการปลูกอ้อย

อ้อยชอบขึ้นในแถบโซนร้อนและโซนอบอุ่น ซึ่งมีแสงแดดจัดเพื่อจะได้มีโอกาสเจริญเติบโต รวมทั้งการสร้างน้ำตาลซูโครสเก็บไว้ในลำต้นอีกด้วย อุณหภูมิถัวเฉลี่ยทั้งปีต้องอยู่ในระดับ 23-24 องศาเซลเซียสเป็นอย่างต่ำ ปัจจัย 2 อย่าง คือ แสงแดดและอุณหภูมิมีความสำคัญสำหรับอ้อย ปริมาณน้ำฝนควรอยู่ในระดับ 1,500 - 2,000 มม. ต่อปี แต่ควรจะต้องให้การชลประทานควบคู่ไปด้วย ทั้งนี้ เพื่อช่วยเหลืออ้อยในกรณีที่เกิดฝนแล้งหรือความชุ่มชื้นในดินไม่เพียงพอ อ้อยไม่สามารถต้านทานต่อพายุไต้ฝุ่นหรือพายุไซโคลนได้ เพราะพายุจะทำให้อ้อยล้มราบลงกับพื้นเสียหาย

แหล่งปลูกอ้อยในประเทศไทย

- ภาคเหนือ ได้แก่ไร่อ้อยในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง อุตรดิตถ์ สุโขทัย และนครสวรรค์

- ภาคกลาง ได้แก่ไร่อ้อยในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี ราชบุรี นครปฐม กาญจนบุรี เพชรบุรี อ่างทอง สิงห์บุรี และประจวบคีรีขันธ์ พื้นที่ดังกล่าวนี้เพิ่งจะเป็นแหล่งที่ปลูกอ้อยใหญ่ที่สุดของประเทศไทยเมื่อกี่ปีมานี้เอง ในปัจจุบันอ้อยที่ปลูกสำหรับผลิตน้ำตาลในประเทศไทยร้อยละ 60 เป็นอ้อยในภาคนี้

- ภาคตะวันออก ได้แก่อ้อยในเขตจังหวัดชลบุรี และระยอง ในเขตนี้ได้มีการปลูกอ้อยใช้ผลิตน้ำตาลทรายแดงมาก่อนนานหลายสิบปี จนกระทั่งโรงงานน้ำทรายขาวใหญ่ ๆ เกิดขึ้นมาก จึงกลายเป็นแหล่งที่ปลูกอ้อยเพื่อการอุตสาหกรรม น้ำตาลที่ใหญ่โตกว้างขวางที่สุดของประเทศไทย ตั้งแต่ระยะหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา บัดนี้ มีความสำคัญเป็นอันดับสองรองจากภาคกลาง

- <u>ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ</u> ได้แก่ไร่อ้อยในเขตจังหวัดอุดรธานี นครพนม และบุรีรัมย์ แหล่งปลูกอ้อยที่ใหญ่ที่สุดในภาคนี้ได้แก่ที่อำเภอกุมภวาปี และอำเภอหนองหาร จังหวัดอุดรธานี

<u>พันธุ์อ้อยที่ปลูกในประเทศไทย</u>[1]

จากการสำรวจในปี 2517 ปรากฏว่าได้มีการปลูกอ้อยพันธุ์ต่าง ๆ ดังนี้

ภาคเหนือ - แอลที. 4 เอฟ. 144 ฟินดาร์ คิว. 83 และโทรจาน
ภาคกลาง - เอฟ. 140 เอฟ.148 เอฟ.154 ฟินดาร์ คิว.83 และเอฟ.137
ภาคตะวันออก - เอฟ. 134 เอฟ. 153 เอฟ. 148 และฟินดาร์
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ - เอช. 38-2915 ฟินดาร์และเอ็นซีโอ. 310

<u>ฤดูการปลูกอ้อย</u>

โดยทั่วไปชาวไร่อ้อยทางภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางนิยมเตรียมดินปลูกอ้อยใหม่ในตอนต้นฤดูฝน คือระหว่างเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน เพื่อให้ดินได้รับความชุ่มชื้นจากฝน ประกอบกับความชื้นในดินจะช่วยให้อ้อยที่ปลูกงอกงามสม่ำเสมอ อีกประการหนึ่งลักษณะเนื้อดินหลังจากเดือนพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์ จะแข็งทำให้การเตรียมดินลำบาก ต้องรอให้ฝนตกเสียก่อนจึงจะลงมือเตรียมดิน สำหรับภาคตะวันออกชาวไร่นิยมเตรียมดินและปลูกใหม่ในเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม โดยอาศัยความชื้นในดินจากปลายฤดูฝนซึ่งยังเหลืออยู่พอที่จะทำให้อ้อยงอกไปได้อีกระยะหนึ่ง เมื่อนับอายุของอ้อยจากการปลูกในช่วงเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม ไปจนถึงช่วงเดือนมีนาคม - พฤษภาคม อ้อยจะมีอายุได้ 4-6 เดือน ในระยะนี้ย่างเข้าฤดูฝน ซึ่งจะทำให้อ้อยเติบโต

---

[1]อ้อยและน้ำตาลทราย, สำนักงาน. กระทรวงอุตสาหกรรม, <u>อุตสาหกรรมน้ำตาลในประเทศไทย</u>, หน้า 8.

และสามารถหยั่งรากลงไปในดินได้ลึก อ้อยจะแข็งแรงสามารถทนทานต่อความแห้งแล้งในระยะเวลาที่ฝนทิ้งช่วง ซึ่งอาจจะมีขึ้นได้ในระยะเดือนกรกฎาคม - กันยายน ชาวไร่ในภาคนี้จึงถือว่าการปลูกอ้อยในระยะนี้เหมาะสมกว่าปลูกในเดือนพฤษภาคม อีกทั้งเป็นการทุ่นค่าใช้จ่ายในการกำจัดวัชพืช (ตายหญ้า) นอกจากนี้ยังสามารถหาท่อนพันธุ์ได้ง่าย

ระยะการเจริญเติบโตของอ้อย ปกติใช้เวลาประมาณ 10-12 เดือน จึงจะสามารถตัดส่งโรงงานได้ ถ้าตัดก่อน 10 เดือน ความหวานจะไม่พอ ความหวานของอ้อยจะต้องรอให้ฝนหยุดสักพัก ประมาณ 15-30 วัน จึงจะมีความหวานสูง การตัดอ้อยในขณะที่มีฝนตกอยู่ ความหวานจะมีน้อย ด้วยเหตุนี้เองทางกระทรวงอุตสาหกรรมจึงได้ทำการควบคุมระยะเวลาการหีบอ้อยของโรงงานน้ำตาลทุกโรงงาน โดยจะเริ่มเปิดหีบก่อนวันที่ 1 พฤศจิกายน ไม่ได้ และปกติฤดูการหีบอ้อยจะสิ้นสุดประมาณเดือนพฤษภาคม หรือมิถุนายนของทุก ๆ ปี เพราะฉะนั้น ปีการผลิตจึงต่างกว่าปีปฏิทิน ปีการผลิตเริ่มนับตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน และไปสิ้นสุดในเดือนตุลาคมของปีต่อไป

ผลผลิตอ้อย[1]

ปริมาณการปลูกอ้อยในอดีตที่ผ่านมาปรากฏว่า แต่ละปีมีปริมาณไม่แน่นอน เปลี่ยนแปลงสูงต่ำตลอดมามากน้อยเท่าใดขึ้นอยู่กับราคาอ้อย สภาพดินฟ้าอากาศ ราคาของพืชที่ปลูกสับเปลี่ยนกันไป ปีใดที่อ้อยราคาสูง ในปีต่อไปชาวไร่อ้อยก็จะขยายพื้นที่ปลูกเพิ่มมากขึ้น ถ้าปีใดราคาอ้อยตกต่ำ ไร่อ้อยก็จะลดลงในปีต่อมา ดังจะเห็นได้จากตารางสถิติปริมาณการผลิตอ้อยและราคารับซื้ออ้อย

---

[1]เรื่องเดียวกัน, หน้า 10-13.

ตารางที่ 1 ตารางแสดงเนื้อที่ปลูก ปริมาณการผลิต และราคารับซื้ออ้อย

ปีการผลิต	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	ปริมาณอ้อย (ตัน)	ราคาเฉลี่ย (บาท/ตัน)
2504-05	441,334	2,195,853	118.22
2505-06	344,982	1,694,533	119.80
2506-07	452,000	2,387,185	153.98
2507-08	532,000	3,912,788	117.87
2508-09	523,000	3,044,850	102.87
2509-10	361,379	2,534,660	161.18
2510-11	447,777	2,379,430	203.65
2511-12	646,243	4,399,067	150.97
2512-13	738,583	5,102,268	136,22
2513-14	861,806	6,585,861	144.90
2514-15	872,494	5,925,566	150.45
2515-16	1,133,439	9,512,794	179,72
2516-17	1,616,304	12,694,491	199.64
2517-18	1,935,253	13,413,442	298.66
2518-19	2,347,450	19,099,066	301.80
2519-20	3,118,689	26,094,453	289.25
2520-21	3,541,096	18,941,209	299.73

ในปี 2504-2505 เนื้อที่ปลูกอ้อยของประเทศไทยมีจำนวน 441,334 ไร่ ปริมาณอ้อยเข้าหีบ 2,195,853 ตัน มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงปี 2507-08 เนื้อที่ปลูกอ้อยเพิ่มขึ้นเป็น 532,000 ไร่ ปริมาณอ้อยเข้าหีบ 3,912,788 ตัน จนเกิดสภาพการณ์น้ำตาลล้นตลาดเข้าขั้นรุนแรงเป็นผลให้ราคาอ้อย และน้ำตาลต่ำลงอย่างมาก มีผลกระทบกระเทือนไปถึงการปลูกอ้อยในปี 2509-10 ด้วย ชาวไร่เริ่มลดการปลูกอ้อยลง ในปีการผลิต 2510-11 ประสบกับภาวะฝนแล้งจัด ทำให้การเพาะปลูกอ้อยเสียส่วนมาก อย่างไรก็ดีหลังจากปี 2510-11 ซึ่งมีเนื้อที่ปลูกอ้อย 47,777 ไร่ปริมาณอ้อยเข้าหีบ 2,379,430 ตัน ในปี 2511-12 เนื้อที่ปลูกอ้อยเพิ่มขึ้นเป็น 646,243 ไร่ ปริมาณอ้อยเข้าหีบ 4,399,067 ตัน ปริมาณอ้อยเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 85 ในปี 2513-14 เนื้อที่ปลูกอ้อย 861,806 ไร่ ปริมาณอ้อยเข้าหีบ 6,585,861 ตัน จากการสำรวจอ้อยในปี 2514-15 มีเนื้อที่ปลูกอ้อย 872,494 ไร่ ปริมาณอ้อยเข้าหีบ 5,925,566 ตัน ในปี 2515-16 ทั้งเนื้อที่และปริมาณยิ่งเพิ่มขึ้นไปอีกถึง 1,133,439 ไร่ มีอ้อยเข้าหีบถึง 9,512,794 ตัน ในปี 2516-17 มีโรงงานน้ำตาลที่สร้างใหม่เปิดทำการผลิตอีก 4 โรงงาน เนื้อที่ปลูกอ้อยได้ขยายเพิ่มขึ้นเป็น 1,616,304 ไร่ ในปี 2517-18 มีโรงงานน้ำตาลที่สร้างใหม่เปิดทำการผลิตอีก 4 โรงงาน เนื้อที่ปลูกอ้อยขยายเพิ่มออกไปอีกเป็น 1,935,253 ไร่ ในปี 2518-19 เนื้อที่ปลูกอ้อยได้ขยายเป็น 2,347,950 ไร่ ในปี 2519-20 ได้เพิ่มเป็น 3,118,689 ไร่ มากกว่าปี 2518-19 ถึง 770,739 ไร่ และในปี 2520-21 ได้เพิ่มเป็น 3,541,096 ไร่

<u>ต้นทุนการผลิตอ้อย</u>

006264

ต้นทุนการผลิตอ้อยในปัจจุบันยังจัดว่าอยู่ในระดับสูง เพราะเกษตรกรยังขาดหลักวิชาการที่ถูกต้อง การเพิ่มผลผลิตส่วนใหญ่กระทำโดยการขยายพื้นที่เพาะปลูก การปรับปรุงวิธีการผลิต หรือการปรับปรุงพันธุ์อ้อยเพื่อเพิ่มผลผลิตมีเพียงเล็กน้อย ทั้ง ๆ ที่การปรับปรุงการผลิตและผลผลิตจะทำให้ผลผลิตสูงขึ้น ในขณะเดียวกันก็สามารถลดต้นทุน

การผลิตลงได้ อ้อยที่ปลูกแล้วนั้นเมื่อตัดไปแล้วเหลือตันตอซึ่งจะเจริญเติบโตต่อไปอีก และตัดไปใช้ได้อีก ดังนั้น เมื่อปลูกอ้อยครั้งหนึ่งสามารถตัดอ้อยได้ถึง 3 ครั้ง ครั้งแรกตัดอ้อยที่ปลูกใหม่ หลังจากนั้นเป็นการตัดอ้อยที่ได้จากตันตอ จึงแยกพิจารณาต้นทุนการผลิตอ้อยออกเป็นอ้อยปลูกใหม่ และอ้อยตันตอ สำหรับค่าใช้จ่ายสำคัญ ๆ ในการปลูกอ้อยแยกได้เป็นค่าเตรียมดิน ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเพาะปลูก ค่าบำรุงรักษา ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ และค่าใช้จ่ายในการตัดและขนส่งอ้อย กรณีอ้อยตันตอ ต้นทุนจะลดลงจากอ้อยปลูกใหม่ประมาณร้อยละ 40 เพราะไม่ต้องมีค่าใช้จ่ายในด้านการเตรียมดิน และค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการปลูกอ้อย ค่าใช้จ่ายอ้อยตันตอจึงมีเพียงค่าใช้จ่ายที่เป็นค่าบำรุงรักษา ค่าตัดและค่าขนส่ง และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ต้นทุนการปลูกอ้อยจึงแยกได้ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าใช้จ่ายในการปลูกอ้อยแต่ละรายการคิดเป็นร้อยละของทั้งหมด[1]

รายการ	อ้อยปลูกใหม่	อ้อยตอ
1. ค่าเตรียมดิน	10	-
2. ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการปลูกอ้อย	20	-
3. ค่าบำรุงรักษา	25	37
4. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	15	16
5. ค่าตัด และค่าขนส่งอ้อย	30	47
รวม	100	100

[1]พิศาล มโนลีหกุล และ นิจธร ยมนา, เอกสารวิชาการธนาคารกสิกรไทย เรื่องน้ำตาล (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มาเก็ตติ้งมีเดีย, 2521), หน้า 28.

จะเห็นได้ว่า ค่าใช้จ่ายในการตัดและขนส่งอ้อยอยู่ในอัตราที่สูงที่สุด เมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายทั้งหมด ค่าใช้จ่ายที่สูงรองลงมาได้แก่ค่าบำรุงรักษา ซึ่งได้แก่ค่ากำจัดวัชพืช ค่าปุ๋ย ค่าแรงงานใส่ปุ๋ย ค่าวัสดุการเกษตรอื่น ๆ เป็นต้น จากการศึกษาของสำนักงานอ้อยและน้ำตาลทรายเกี่ยวกับต้นทุนการปลูกอ้อยในฤดูการผลิตปี 2520/21 มีดังนี้

ตารางที่ 3 รายละเอียดต้นทุนการปลูกอ้อยถัวเฉลี่ยทั้งภาคกลางและภาคตะวันออก[1] ในฤดูการผลิตปี 2520/21

หน่วย : บาท

รายการ	อ้อยปลูกใหม่	อ้อยตอ
1. ค่าเตรียมดิน		
- ค่าไถดะ ไถแปร และยกร่องไร่ละ	300	-
2. ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเพาะปลูก		
- ค่าพันธุ์อ้อย ไร่ละ	350	-
- ค่าแรงงานปลูกอ้อยและตัดพันธุ์ไร่ละ	200	-
3. ค่าบำรุงรักษา		
- ค่ากำจัดวัชพืชไร่ละ	300	200
- ค่าปุ๋ยไร่ละ	200	200
- ค่าแรงงานใส่ปุ๋ยไร่ละ	50	50
- ค่าแรงงานพรวนกลบหลังร่องไร่ละ	100	100
- ค่าวัสดุการเกษตร และอื่น ๆ ไร่ละ	50	50
4. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ		
- ค่าเช่าที่ดินไร่ละ	150	150
- ค่าดอกเบี้ยร้อยละ 2 ต่อปี (8 เดือน) ไร่ละ	272	120

[1] น้อม ชันติคุณ, รายงานการสัมมนาเรื่องปัญหาอ้อยและน้ำตาลในประเทศไทย (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 186-187.

ตารางที่ 3 รายละเอียดต้นทุนการปลูกอ้อยถัวเฉลี่ยทั้งภาคกลางและภาคตะวันออก ในฤดูการผลิตปี 2520/21 (ต่อ)

หน่วย : บาท

รายการ	อ้อยปลูกใหม่	อ้อยตอ
5. ค่าตัดอ้อยและขนส่งอ้อย (ผลิตผลิตไร่ละ 8 ตัน)		(ไร่ละ 7 ตัน)
- ค่าตัดอ้อยตันละ 40 บาท ไร่ละ	320	280
- ค่าบรรทุกขนส่งถึงโรงงานตันละ 70 บาท ไร่ละ	460	490
รวมค่าใช้จ่ายต่อไร่	2,852	1,640
รวมค่าใช้จ่ายต่อตัน	356.50	234.28

โดยทั่วไปอ้อยปลูกใหม่จะมีเนื้อที่ 2 ส่วน และต้นอ้อยตอ 3 ส่วน ทั่วประเทศโดยประมาณ ดังนั้น ราคาต้นทุนอ้อยใหม่ตันละ 356.50 บาท 2 ส่วน = 713.00 บาท

ราคาทุนอ้อยตอตันละ 234.28 บาท 3 ส่วน = 702.84 บาท

ต้นทุนเฉลี่ยตันละ $\frac{713.00 + 702.84}{5}$ = 283.16 บาท

ข. โครงสร้างและภาวะการตลาดอ้อย

ตลาดวัตถุดิบหรือตลาดอ้อยเป็นตลาดที่ค่อนข้างจะผูกขาด และเป็นตลาดของผู้ซื้อ (Monopsony) เพราะเมื่อผลิตอ้อยได้แล้วก็ต้องขายให้กับโรงงาน ชาวไร่อ้อยมักถูกเอาเปรียบเสมอ ๆ ว่า แม้ว่าจะได้มีการรวมกลุ่มกันขึ้นเพื่อต่อรองกับโรงงานบ้างแล้วก็ตาม แต่ชาวไร่อ้อยส่วนใหญ่ก็ยังคงต้องอาศัยสินเชื่อในการเพาะปลูกอ้อยจากโรงงานอ้อยที่ผลิตได้จึงมีข้อผูกพันที่จะขยายให้กับโรงงานนั้น ๆ โรงงานน้ำตาลจึงเป็นผู้ผูกขาดรับซื้ออ้อย ส่วนผู้ขายก็ได้แก่ชาวไร่อ้อย ซึ่งมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม มีดังนี้

1. สมาคมกลุ่มชาวไร่อ้อยเขต 7 ประกอบด้วยชาวไร่อ้อยใน 5 จังหวัด คือ นครปฐม ราชบุรี กาญจนบุรี สุพรรณบุรี และอ่างทอง มีสำนักงานตั้งอยู่ที่อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี

2. สมาคมกลุ่มชาวไร่อ้อยเขต 7 (สาขาเพชรบุรี - ปราณบุรี) มีสำนักงานตั้งอยู่ที่อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

3. สมาคมกลุ่มอาชีพการเกษตรชลบุรี มีสำนักงานอยู่ที่อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

4. สมาคมการเกษตรระยอง (สาขาบ้านค่าย) มีสำนักงานอยู่ที่อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง

5. สมาคมกลุ่มชาวไร่อ้อยเขต 6 มีสำนักงานอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

6. สมาคมกลุ่มอาชีพการเกษตรนครสวรรค์ มีสำนักงานตั้งอยู่ที่อำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์

กลุ่มชาวไร่อ้อยต่าง ๆ ที่จัดตั้งกันขึ้นนี้ที่เป็นกลุ่มใหญ่ และมีบทบาทสำคัญได้แก่ กลุ่มชาวไร่อ้อยเขต 7 และสมาคมกลุ่มอาชีพการเกษตรชลบุรี เพราะมีบทบาทสำคัญในการเจรจาต่อรองราคารับซื้ออ้อยกับโรงงานน้ำตาล และติดต่อกับทางราชการเพื่อพิจารณาแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ของกิจการไร่อ้อยให้ลุล่วงไปด้วยดี

สำหรับการซื้ออ้อยของโรงงานที่ทำกันนั้นมีการซื้ออยู่ 2 วิธี คือ การซื้ออ้อยตามน้ำหนัก กับการซื้ออ้อยตามคุณภาพของอ้อย หรือตามความหวานของอ้อย แต่ส่วนใหญ่เป็นการซื้อขายด้วยวิธีการชั่งน้ำหนัก เพราะง่ายและสะดวกในการคำนวณซื้อขาย

ก. การซื้ออ้อยโดยคิดราคาตามน้ำหนักของอ้อย วิธีการซื้อแบบนี้ได้ปฏิบัติกันมาเป็นเวลาช้านานด้วยการชั่งน้ำหนักอ้อยแล้วคิดราคา เช่น ตกลงกันว่าจะซื้อขายกันในราคาตันละ 300 บาท ชาวไร่อ้อยก็จะขายอ้อยได้ราคาดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นอ้อยชนิดใดและมีความหวานมากน้อยเพียงใด การซื้อวิธีนี้มักจะได้อ้อยที่มีคุณภาพต่ำ และมีสิ่งเจือปน เช่น กาบ ใบ ดิน ติดมาด้วย นอกจากนี้ชาวไร่อ้อยมักไม่สนใจในเรื่องคุณภาพและความหวานของอ้อย เพราะมุ่งแต่จะให้อ้อยเจริญเติบโต และมีน้ำหนักดีเท่านั้น จึงละเลยในการปรับปรุงคุณภาพอ้อย น้ำตาลที่ผลิตจากอ้อยเหล่านี้จะมีปริมาณในอัตราที่ต่ำ

ข. การซื้ออ้อยโดยคิดราคาตามคุณภาพ หรือที่เรียกว่า Commercial Cane Sugar (C.C.S.) เป็นการซื้อโดยพิจารณาจากคุณภาพของอ้อย ซึ่งได้จากการตรวจวัดน้ำอ้อย แล้วนำมากำนวณด้วยสูตรสากล การซื้ออ้อยวิธีนี้ทำให้เกิดความยุติธรรมทั้งสองฝ่าย เพราะถือราคาตามน้ำตาลหรือความหวานในอ้อย เมื่ออ้อยมีความหวานสูงจะขายได้ในราคาสูง และจะเป็นแรงจูงใจให้ชาวไร่อ้อยหันมาสนใจปรับปรุงพันธุ์อ้อยมากขึ้น รวมถึงการตัดอ้อยที่แก่ถึงขนาดเพื่อจะได้ราคาดี อย่างไรก็ตาม การซื้ออ้อยวิธีนี้ส่วนใหญ่ใช้ปฏิบัติกันเฉพาะโรงงานรัฐวิสาหกิจ ส่วนโรงงานเอกชน การซื้อแบบนี้มีเพียงโรงงานเดียว คือ โรงงานน้ำตาลมหาคุณ ที่จังหวัดสิงห์บุรี

<u>ราคารับซื้ออ้อยของโรงงาน</u>

ราคารับซื้ออ้อยของโรงงานเคลื่อนไหวขึ้นลงตามภาวะราคาน้ำตาลในตลาดโลกเป็นสำคัญ กล่าวคือเมื่อราคาน้ำตาลในตลาดโลกสูงขึ้น โรงงานก็ยินดีที่จะรับซื้ออ้อยในราคาสูง แต่เมื่อราคาน้ำตาลตกต่ำลง โรงงานก็พยายามที่จะรับซื้ออ้อยในราคาที่ถูกลง ในระยะหลัง ๆ มีการเจรจาต่อรองกันระหว่างฝ่ายโรงงานกับชาวไร่อ้อย โดยมีเจ้าหน้าที่

ของรัฐบาลเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย ทำให้ชาวไร่อ้อยขายอ้อยได้ในราคาดีขึ้น แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีการตกลงราคาในระดับหนึ่ง เมื่อถึงเวลาซื้อขายกันจริง ๆ ราคาอ้อยมักจะต่ำกว่าที่ตกลงทำสัญญาซื้อขายกันอยู่เสมอ ๆ ทั้งนี้เพราะโรงงานน้ำตาลได้อาศัยอำนาจการผูกขาดในการรับซื้ออ้อยดังกล่าวแล้ว

ตารางที่ 4 ราคารับซื้ออ้อยของโรงงานน้ำตาล

หน่วย : บาท/ตัน

ปีการผลิต	ราคาเฉลี่ย	ราคาที่ตกลง
2510/11	203.65	-
2511/12	150.97	-
2512/13	136.22	-
2513/14	144.90	-
2514/15	150.45	-
2515/16	179.72	183
2516/17	199.64	212
2517/18	298.66	300
2518/19	301.91	300
2519/20	286.03	300
2520/21	299.73	300

ที่มา : สำนักงานอ้อยและน้ำตาลทราย

ระบบการซื้อขายอ้อย

ระบบการซื้อขายอ้อยแตกต่างกว่าระบบการซื้อขายสินค้าอื่น ๆ เนื่องจากโรงงานน้ำตาลต้องการอ้อยเข้าป้อนโรงงานให้เต็มกำลังการผลิต จึงให้บริการสินเชื่อแก่ชาวไร่อ้อยเรียกว่า "เงินบำรุงไร่" หรือเงิน "เกี่ยวอ้อย" เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการเพาะปลูก และเป็นการผูกมัดให้ชาวไร่ต้องขายอ้อยให้โรงงานตามจำนวนที่ตกลงกัน โดยโรงงานจะจ่ายเงินให้แก่ชาวไร่ หลังจากที่ได้ทำประโยชน์ลงไปในไร่อ้อยแล้วเป็นงวด ๆ และโรงงานจะจ่ายเงินงวดที่ 2 ก็ต่อเมื่อเจ้าหน้าที่เกษตรของโรงงานได้ไปทำการตรวจสอบเรียบร้อยแล้วว่า ชาวไร่รายนั้นได้ดำเนินการปลูกอ้อยเสร็จตามข้อตกลง เงินที่โรงงานจ่ายให้แก่ชาวไร่นี้ทางโรงงานคิดดอกเบี้ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 15 ต่อปี เงินบำรุงไร่นี้โรงงานจะหักออกจากเงินค่าอ้อยของชาวไร่หลังจากส่งอ้อยให้แก่โรงงานน้ำตาลแล้ว

วิธีการเช่นนี้ โรงงานบางแห่งไม่นิยมใช้ เนื่องจากชาวไร่ที่รับเงินบำรุงไร่ไปแล้วนั้น พอถึงเวลาตัดอ้อยก็ไม่ยอมส่งให้โรงงาน กลับฝากอ้อยของตนให้ชาวไร่อื่นไปขาย ทำให้โรงงานมีปัญหาเรื่องอ้อยไม่พอหีบและหนี้ค้างชำระ อีกประการหนึ่งก็คือ โรงงานไม่ประสงค์จะติดต่อกับชาวไร่รายเล็ก ๆ ที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก จึงติดต่อผ่านคนกลางหรือที่เรียกกันในภาษาชาวไร่อ้อยว่า "หัวหน้าโควต้า" ให้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการติดต่อระหว่างชาวไร่กับโรงงาน หัวหน้าโควต้าก็คือชาวไร่รายใหญ่ ๆ ซึ่งจะเป็นผู้ทำสัญญาหาอ้อยมาป้อนโรงงานไม่ให้ต่ำกว่าจำนวนที่ตกลงกันไว้ และได้ค่าตอบแทนจากโรงงานและในการเป็นผู้รวบรวมอ้อยส่งให้แก่โรงงานนี้ หัวหน้าโควต้าจะคิดหักเงินจำนวนหนึ่งจากชาวไร่เรียกว่า "ค่าหัวตัน" ประมาณตันละ 5-10 บาท

ก. โครงสร้างและภาวะการผลิตน้ำตาลทราย

ปัจจุบันโรงงานน้ำตาลในประเทศในฤดูการผลิต 2520/21 มีถึง 43 โรง นอกจากนี้ยังมีอีกหลายโรงที่อยู่ระหว่างการก่อสร้าง จากจำนวนโรงงานน้ำตาลที่มีอยู่นี้มีกำลังหีบอ้อยรวมกันทั้งหมดประมาณวันละ 2.4 แสนตัน มีโรงงานน้ำตาลที่มีกำลังหีบอ้อย

ต่ำกว่า 5,000 ตัน ต่อวัน 22 โรงงาน และโรงงานผลิตน้ำตาลทั้งหมดส่วนใหญ่เป็นการผลิตน้ำตาลทรายขาว ขณะที่มีโรงงานผลิตน้ำตาลทรายขาวบริสุทธิ์อยู่เพียง 3 โรงเท่านั้น คือโรงงานน้ำตาลบ้านโป่ง โรงงานน้ำตาลสุพรรณบุรี และโรงงานน้ำตาลมหาคุณ ซึ่งตั้งอยู่ในภาคกลางทั้งสิ้น

อัตราการขยายตัวของโรงงานน้ำตาลในประเทศไทยโดยเฉลี่ยในระหว่างปีการผลิต 2510/11 - 2519/20 เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.10 แต่อัตราการขยายตัวของกำลังการผลิต หรือกำลังการหีบอ้อยในช่วงระยะเวลาเดียวกันได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 25.27 ทั้งนี้เพราะว่าโรงงานที่ตั้งขึ้นใหม่ หรือโรงงานเดิมมีการขยายกำลังการผลิตเพิ่มขึ้น (ดูตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 จำนวนโรงงานน้ำตาล กำลังการหีบอ้อยของโรงงาน และอัตราการขยายตัว[1]

ปีการผลิต	จำนวนโรงงาน (โรง)	อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	กำลังการหีบอ้อย (ตัน/วัน)	อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)
2510/11	32	0	24,121	+ 5.97
2511/12	31	- 3.13	31,246	+ 29.54
2512/13	29	- 6.45	37,528	+ 20.11
2513/14	27	- 6.90	41,867	+ 11.56
2514/15	30	+ 11.11	51,724	+ 23.54
2515/16	30	0	66,337	+ 28.25
2516/17	34	+ 13.33	99,320	+ 49.72
2517/18	41	+ 20.59	141,194	+ 42.16
2518/19	42	+ 2.44	184,160	+ 30.43
2519/20	42	0	205,146	+ 11.40
2520/21	43	+ 2.38	245,557	+ 19.70

[1]พิศาล มโนลีหกุล และ นิจธร ยมนา, เรื่องเดียวกัน, หน้า 18.

โรงงานน้ำตาลในประเทศไทยมีทั้งที่เป็นรัฐวิสาหกิจ และที่เป็นของเอกชนซึ่งกระจัดกระจายอยู่ตามภาคต่าง ๆ ของประเทศ ส่วนใหญ่อยู่ในภาคกลาง เพราะเป็นแหล่งที่มีการปลูกอ้อยมากที่สุด ดังจะเห็นว่าในปีการผลิต 2519/20 จากโรงงานน้ำตาล 21 โรง ในภาคกลางผลิตน้ำตาลได้จำนวน 1,548,423 เมตริกตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 69.99 ของน้ำตาลที่ผลิตได้ทั้งหมดในประเทศ (ดูตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 ปริมาณการผลิตน้ำตาล กากน้ำตาลปีการผลิต 2519/20 แยกตามภาคต่าง ๆ

ภาค	จำนวนโรงงาน	ปริมาณการผลิต (ตัน)			
		น้ำตาลทรายขาว	น้ำตาลทรายดิบ	รวม	กากน้ำตาล
เหนือ	8	64,384	169,518	233,902	128,662
กลาง	21	429,894	1,118,529	1,548,423	840,877
ตะวันออก	9	94,583	225,176	319,759	190,248
ตะวันออกเฉียงเหนือ	4	29,016	81,204	110,220	63,607
รวม	42	617,877	1,594,427	2,212,304	1,223,394

ที่มา : สำนักงานอ้อยและน้ำตาลทราย

ประสิทธิภาพการผลิต

กำลังการผลิตน้ำตาลของโรงงาน ถ้าพิจารณาจากความสามารถในการหีบอ้อย จะเห็นว่าการหีบอ้อยจริง ๆ ได้เพิ่มขึ้นโดยตลอด จากกำลังการหีบอ้อย 24,121,35 ตัน ในปีการผลิต 2510/11 เป็น 203,293.65 ตัน ในปีการผลิต 2520/21 หรือมีอัตรา

การขยายตัวของกำลังการหีบอ้อยจริง ๆ ระหว่างปีการผลิต 2510/11 - 2520/21 เป็นร้อยละ 22.89 แต่เมื่อพิจารณาถึงความสามารถจากการผลิตน้ำตาลจากอ้อย 1 ตัน จะสังเกตได้ว่าอยู่ในระดับที่ไม่แน่นอน บางปีผลิตน้ำตาลได้จำนวนมาก บางปีก็ผลิตได้ต่ำ โดยเฉลี่ยแล้วจะผลิตได้ประมาณ 79.03 กิโลกรัม ขณะเดียวกันอัตราเฉลี่ยผลผลิตระหว่างปีการผลิต 2510/11 - 2520/21 ลดลงร้อยละ 0.37 การที่ผลิตได้สูงในบางปีและต่ำในบางปี เป็นเพราะคุณภาพของอ้อย หากอ้อยมีความหวานสูงก็จะผลิตน้ำตาลได้ปริมาณสูง (ดูตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 กำลังการผลิต และอัตราการผลิตน้ำตาล

ปีการผลิต	กำลังการหีบอ้อยจริง ๆ (ตัน/วัน)	% การเปลี่ยนแปลง	ผลผลิตน้ำตาลต่ออ้อย 1 ตัน (กิโลกรัม)	% การเปลี่ยนแปลง
2510/11	24,121.35	+ 6.74	79.34	-13.47
2511/12	31,246.42	+29.54	72.31	- 8.86
2512/13	37,528.15	-+20.10	79.70	+10.22
2513/14	41,864.37	+11.55	80.84	+ 1.43
2514/15	51,424.23	+23.55	84.68	+ 4.75
2515/16	66,336.69	+28.25	68.16	-19.51
2516/17	93,320.21	+40.68	72.70	+ 6.66
2517/18	137,441.38	+47.28	79.05	+ 8.73
2518/19	184,160.44	+33.99	83.96	+ 6.21
2519/20	196,202.42	+ 6.54	84.78	+ 0.98
2520/21	203,293.65	+ 3.61	83.77	- 1.19
เฉลี่ย	96,994.48	22.89	79.03	- 0.37

ที่มา : สำนักงานอ้อยและน้ำตาลทราย

การจัดสรรชีดความสามารถในการผลิต

ในแต่ละปีก่อนที่จะถึงฤดูการเปิดหีบอ้อยของโรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรมจะทำการจัดสรรชีดความสามารถของโรงงาน โดยพิจารณาจากปริมาณอ้อยที่คาดว่าในแต่ละภาคและเขตจะผลิตได้ในปีนั้นเป็นเกณฑ์ในการจัดสรรให้สัมพันธ์กับกำลังความสามารถในการผลิตของโรงงาน ในการคำนวณชีดความสามารถนี้จะต้องกระทำอย่างรอบคอบ และยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย โดยการคำนวณขนาด และความเร็วของลูกหีบ 5 รอบต่อนาที เป็นหลักในการคำนวณว่า วันหนึ่งจะหีบอ้อยได้เท่าใด และในฤดูการผลิตนั้นแต่ละโรงงานจะได้รับการจัดสรรอ้อยจำนวนเท่าใด พร้อมกันนั้นจะกำหนดอัตราส่วนการผลิตน้ำตาลทรายขาวและน้ำตาลทรายดิบด้วย โดยถือหลักกำหนดการผลิตน้ำตาลทรายขาวให้เพียงพอสำหรับการบริโภคภายในประเทศ ส่วนที่เหลือจึงให้ผลิตเป็นน้ำตาลทรายดิบ ถ้าโรงงานใดประสงค์จะทำการผลิตน้ำตาลชนิดหนึ่งชนิดใดแทน ต้องเสนอแผนการผลิตให้กระทรวงอุตสาหกรรมอนุมัติ แต่ปริมาณการผลิตแทนนั้นจะต้องเป็นไปตามอัตราส่วน และปริมาณที่จัดสรรให้ เมื่อโรงงานหีบอ้อยครบตามปริมาณ และอัตราส่วนการผลิตที่จัดสรรให้แล้วยังปรากฏว่ามีอ้อยเหลืออยู่อีก ก็จะทำการจัดสรรเฉลี่ยกันอีกครั้งหนึ่งตามหลักเกณฑ์เดิม

การรวมกลุ่มทางการผลิต

สืบเนื่องจากวิกฤตการณ์น้ำตาลล้นตลาดในช่วงปี 2507 - 2508 ทางโรงงานเอกชนได้เริ่มเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่ม เพื่อหาทางช่วยเหลือซึ่งกันและกันในระหว่างโรงงานด้วยกัน เพื่อจะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และอุปสรรคที่เกิดขึ้น ดังนั้น จึงได้ร่วมกันจัดตั้ง "สมาคมโรงงานน้ำตาลไทย" ขึ้นเมื่อปี 2507 โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญในการให้บริการช่วยเหลือแก่บรรดาโรงงานที่เป็นสมาชิกในเรื่องติดต่อประสานงานกับทางราชการและเอกชนทั้งภายใน และภายนอกประเทศในเรื่องการค้า และวิชาการเกี่ยวกับน้ำตาล รวมทั้งการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของสมาชิกในเรื่องการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งต่าง ๆ ระหว่างสมาชิกและวงการที่เกี่ยวข้อง หลังจากสมาคมดำเนินการมาได้ระยะหนึ่งก็ประสบกับปัญหาความขัดแย้งของสมาชิก โดยในเดือนพฤษภาคม 2514

สมาชิกของสมาคมได้แตกแยกออกเป็น 2 ฝ่าย ทำการขายน้ำตาลแข่งขันตัดราคากันเพื่อเป็นการทำลายอีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อที่จะครองตลาดน้ำตาลแต่เพียงฝ่ายเดียว นอกจากนี้ยังมีปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการแบ่งปันผลประโยชน์บางอย่าง ซึ่งไม่สามารถตกลงกันได้ จึงแยกตัวออกมาขอจดทะเบียนสมาคมใหม่อีกแห่งหนึ่ง และได้รับอนุมัติเมื่อ 6 กันยายน 2514 ใช้ชื่อว่า "สมาคมการค้าผู้ผลิตน้ำตาลไทย"

กลุ่มการผลิตในปีปัจจุบัน (ปีการผลิต 2520/21) แยกออกได้เป็น 4 กลุ่มใหญ่คือ กลุ่มสมาคมการค้าผู้ผลิตน้ำตาลไทย กลุ่มสมาคมโรงงานน้ำตาลไทย กลุ่มรัฐวิสาหกิจ และกลุ่มอิสระอื่น ๆ จากโรงงานผลิตน้ำตาล 42 โรง ในปี 2520/21 อยู่ในกลุ่มสมาคมการค้าผู้ผลิตน้ำตาลไทยถึง 24 โรง (รวมโรงงานนครปฐม) กลุ่มสมาคมโรงงานน้ำตาลไทย 12 โรง กลุ่มรัฐวิสาหกิจมีโรงงานอยู่ด้วยกัน 4 โรง และอีกกลุ่มคือกลุ่มอิสระ ประกอบด้วยโรงงานน้ำตาล 3 โรง

ตารางที่ 8 กลุ่มการผลิตและโรงงานน้ำตาลในกลุ่ม[1]

กลุ่มผู้ผลิต และโรงงานในกลุ่ม	สถานที่ตั้ง (จังหวัด)	ปริมาณการผลิตน้ำตาล (กระสอบ)
<u>กลุ่มสมาคมการค้าผู้ผลิตน้ำตาลไทย</u>		
1. นิวกวางสุ้นหลี	ชลบุรี	172,972.00
2. นิวกรุงไทย	กาญจนบุรี	408,150.00
3. ท่ามะกา	กาญจนบุรี	473,708.00
4. ธนบุรี (1)	ราชบุรี	196,405.00
5. ธนบุรี (2)	ราชบุรี	127,790.00
6. อ่างเวียน	ชลบุรี	336,030.00
7. ประจวบอุตสาหกรรม	กาญจนบุรี	495,384.00
8. มิตรผล	ราชบุรี	559,589.00
9. มิตรสยาม	กำแพงเพชร	491,575.90
10. มิตรเกษตร	กาญจนบุรี	663,867.00
11. น้ำตาลไทย	กาญจนบุรี	663,985.00
12. กำแพงเพชร	กำแพงเพชร	190,988.71
13. บ้านโป่ง	ราชบุรี	569,376.40
14. สหไทยรุ่งเรือง	บุรีรัมย์	48,762.00
15. ตะวันออก	ระยอง	484,906.00
16. ปราณบุรี	ประจวบคีรีขันธ์	288,186.00
17. รวมผลอุตสาหกรรม	นครสวรรค์	214,986.00
18. ราชบุรี	ราชบุรี	594,909.00

[1]อ้อยและน้ำตาลทราย, สำนักงาน. กระทรวงอุตสาหกรรม, <u>สรุปสถานการณ์ผลิตน้ำตาลของประเทศไทยในฤดูการผลิตปี 2520-21</u> [ม.ป.ท.] 2521.

ตารางที่ 8 กลุ่มการผลิตและโรงงานน้ำตาลในกลุ่ม (ต่อ)

กลุ่มผู้ผลิต และโรงงานในกลุ่ม	สถานที่ตั้ง (จังหวัด)	ปริมาณการผลิตน้ำตาล (กระสอบ)
19. กุมภวาปี	อุดรธานี	605,752.00
20. หนองใหญ่	ชลบุรี	882,810.00
21. เพชรบุรี	เพชรบุรี	106,052.00
22. ขอนแก่น	ขอนแก่น	334,320.00
23. วนชัย	ลำปาง	24,326.00
กลุ่มสมาคมโรงงานน้ำตาลไทย		
1. ไทยรุ่งเรือง	กาญจนบุรี	962,881.00
2. ไทยเอกลักษณ์	อุตรดิตถ์	416,127.00
3. ไทยเพิ่มพูน	กาญจนบุรี	403,950.00
4. กาญจนบุรี	กาญจนบุรี	517,885.00
5. ศรีราชา	ชลบุรี	236,766.00
6. กรุงไทย	กาญจนบุรี	135,041.00
7. รวมกำลาภ	กาญจนบุรี	216,446.00
8. สหการน้ำตาลชลบุรี	ชลบุรี	322,593.00
9. ไทยร่วมเจริญ	ระยอง	182,590.00
10. มหาคุณ	สิงห์บุรี	649,603.00
11. ประจวบ	ประจวบคีรีขันธ์	665,554.00
12. ไทยอุตสาหกรรม	กาญจนบุรี	350,350.00

ตารางที่ 8 กลุ่มการผลิตและโรงงานน้ำตาลในกลุ่ม (ต่อ)

กลุ่มผู้ผลิต และโรงงานในกลุ่ม	สถานที่ตั้ง (จังหวัด)	ปริมาณการผลิตน้ำตาล (กระสอบ)
<u>กลุ่มรัฐวิสาหกิจ</u>		
1. ลำปาง	ลำปาง	178,470.00
2. อุตรดิตถ์	อุตรดิตถ์	208,026.00
3. สุพรรณบุรี	สุพรรณบุรี	383,763.00
4. ชลบุรี	ชลบุรี	402,324.00
<u>กลุ่มอิสระ</u>		
1. สหเรือง	นครพนม	34,266.00
2. เริ่มอุดร	อุดรธานี	90,162.00
3. ระยอง	ระยอง	155,624.00
รวม		15,617,251.01

หมายเหตุ - โรงงานนครปฐม เป็นโรงงานที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เปิดทำการผลิตโดยพลการตลอดฤดูการผลิต 2520-21 ไม่ได้รับการจัดสรรโควต้าการผลิต เปิดทำการผลิตเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2520 ปิดทำการผลิตวันที่ 4 มีนาคม 2521 ผลิตน้ำตาลทรายขาว 130,245 กระสอบ ผลิตน้ำตาลทรายดิบได้ 97,034 กระสอบ รวม 227,279 กระสอบ

ปริมาณการผลิตและแนวโน้มการผลิต[1]

ปริมาณการผลิตน้ำตาลในประเทศได้เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ จนกลายเป็นสินค้าออกที่สำคัญของประเทศในปัจจุบัน การผลิตน้ำตาลในประเทศแยกออกได้เป็น การผลิตน้ำตาลทรายขาวเพื่อใช้บริโภคภายในประเทศตามที่ทางการกำหนด ปัจจุบันทางการกำหนดให้โรงงานน้ำตาลในประเทศผลิตน้ำตาลทรายขาวปีละ 500,000 ตัน ส่วนที่เหลือจึงเป็นการผลิตน้ำตาลทรายดิบเพื่อการส่งออก และน้ำตาลทรายขาวบริสุทธิ์เพื่อใช้ในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงงานผลิตน้ำอัดลม การผลิตน้ำตาลทรายขาวบริสุทธิ์ในประเทศไทยเป็นเพียงส่วนน้อยเท่านั้น นอกจากนี้ในอดีตเคยมีการผลิตน้ำตาลทรายสีรำด้วย แต่ในปัจจุบันไม่ได้ทำการผลิตแล้ว ลักษณะการผลิตน้ำตาลจะเห็นว่าน้ำตาลที่ผลิตเพิ่มขึ้นนั้น ส่วนใหญ่เป็นการผลิตน้ำตาลทรายดิบเพื่อส่งออก ส่วนน้ำตาลทรายขาวผลิตเพิ่มขึ้นไม่มากนัก แต่การผลิตน้ำตาลทรายขาวบริสุทธิ์ได้เพิ่มขึ้นค่อนข้างสูงในระยะหลังทั้งนี้ เพราะความต้องการใช้น้ำตาลดังกล่าวในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องได้เพิ่มขึ้นอย่างมากนั่นเอง (ดูตารางที่ 9 และ 10

---

[1]พิศาล มโนสีหกุล และ นิจธร ยมนา, เรื่องเดียวกัน, หน้า 30-33.

ตารางที่ 9 ปริมาณการผลิตน้ำตาลภายในประเทศ

หน่วย : เมตริกตัน

ปีการผลิต	น้ำตาลทรายขาว	น้ำตาลทรายขาวบริสุทธิ์	น้ำตาลสีรำ	น้ำตาลทรายดิบ	รวม
2510/11	182,974	-	595	5,208	188,777
2511/12	305,986	-	-	12,134	318,120
2512/13	352,707	-	-	53,932	406,639
2513/14	330,534	17,107	-	184,788	532,429
2514/15	253,016	14,536	-	234,223	501,775
2515/16	371,616	18,293	-	258,529	648,438
2516/17	420,532	14,899	-	487,396	922,827
2517/18	494,024	17,313	-	548,991	1,060,328
2518/19	439,559	40,515	-	1,123,519	1,603,593
2519/20	540,651	77,226	-	1,594,427	2,212,304

ตารางที่ 10 อัตราการขยายตัวของการผลิตน้ำตาลชนิดต่าง ๆ

หน่วย : ร้อยละ

ปีการผลิต	อัตราการขยายตัวของการผลิตน้ำตาลทรายขาวบริสุทธิ์	อัตราการขยายตัวของการผลิตน้ำตาลทรายขาว	อัตราการขยายตัวของการผลิตน้ำตาลทรายดิบ	อัตราการขยายตัวของการผลิตน้ำตาลทั้งหมด
2510/11	-	- 17.98	+ 33.16	- 18.77
2511/12	-	+ 67.23	+132.98	+ 68.52
2512/13	-	+ 15.27	+ 34.45	+ 27.83
2513/14	-	- 13.94	+242.63	+ 30.93
2514/15	- 15.03	- 16.64	+ 26.83	- 5.76
2515/16	+ 25.85	+ 45.87	+ 10.38	+ 29.23
2516/17	- 18.55	+ 13.16	+112.96	+ 42.33
2517/18	- 16.20	+ 17.48	+ 88.53	+ 14.90
2518/19	+134.01	- 11.02	+ 12.64	+ 51.24
2519/20	+ 90.61	+ 23.00	+104.65	+ 37.96
เฉลี่ย	+ 33.45	+ 12.24	+ 79.92	+ 23.23

การผลิตน้ำตาลทรายจะมีผลพลอยได้ที่สำคัญชนิดหนึ่ง ได้แก่ กากน้ำตาล ในปีหนึ่ง ๆ โรงงานน้ำตาลในประเทศผลิตกากน้ำตาลได้จำนวนไม่น้อยและทำรายได้ให้โรงงานมากพอสมควร ปริมาณกากน้ำตาลที่ได้นี้จะเพิ่มสูงขึ้นตามปริมาณการขยายการผลิตน้ำตาล จะเห็นได้ว่าระหว่างปี 2510/11 - 2520/21 ผลผลิตกากน้ำตาลมีอัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 21.04 (ดูตารางที่ 11)

ตารางที่ 11 ผลผลิตกากน้ำตาลและอัตราการขยายตัว

ปีการผลิต	ผลผลิตกากน้ำตาล (เมตริกตัน)	อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)
2510/11	148,471	- 7.65
2511/12	266,388	79.42
2512/13	306,163	14.93
2513/14	387,976	26.72
2514/15	341,973	- 11.86
2515/16	525,590	53.69
2516/17	702,391	33.64
2517/18	678,355	- 3.42
2518/19	909,552	34.08
2519/20	1,223,394	34.51
2520/21	947,192	- 22.58
เฉลี่ย	585,222	+ 21.04

ข. โครงสร้างและภาวะของตลาดน้ำตาลในประเทศ

ตลาดน้ำตาลในประเทศ

ตลาดน้ำตาลในประเทศเป็นตลาดซื้อขายน้ำตาลทรายขาวเป็นสำคัญ ภาวะตลาดน้ำตาลมีความผันผวนอยู่ไม่น้อย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำตาลที่ผลิตได้ในประเทศ ตลอดจนความเคลื่อนไหวของราคาน้ำตาลในตลาดโลกด้วย นอกจากนั้น นโยบายของรัฐบาลก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับตลาดอยู่มากเช่นกัน เพื่อให้เข้าใจระบบตลาดเราควรทราบถึงโครงสร้างของตลาดน้ำตาลเสียก่อน

โครงสร้างของตลาดน้ำตาล

พิจารณาตามประเภทผู้จำหน่าย และวิถีตลาดในประเทศได้ดังนี้

ก. ประเภทผู้ซื้อและจำหน่าย

1. โรงงานน้ำตาลเป็นผู้ผลิต และจำหน่ายน้ำตาลให้แก่พ่อค้าส่ง ตัวแทนจำหน่ายของโรงงานน้ำตาล โรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่ใช้น้ำตาลเป็นจำนวนมาก

2. โรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ เช่น โรงงานน้ำอัดลม โรงงานผลิตนมและผลิตภัณฑ์นม โรงงานเภสัชกรรม เป็นต้น อุตสาหกรรมเหล่านี้เป็นแหล่งซื้อน้ำตาลทรายขาว ประมาณร้อยละ 18-20 ของปริมาณน้ำตาลทรายขาวที่ผลิตได้ในประเทศ

3. ตัวแทนจำหน่าย โรงงานน้ำตาลบางโรงไม่ได้ทำการขายน้ำตาลเอง แต่จะให้ตัวแทนเป็นผู้จัดจำหน่ายแทน ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกบางประการโดยเฉพาะในด้านการจัดเก็บเงิน

4. พ่อค้าส่ง มีอยู่ด้วยกันหลายระดับ คือ อาจเป็นผู้รับซื้อน้ำตาลจากโรงงานน้ำตาลหรือจากตัวแทนจำหน่ายของโรงงานน้ำตาลแล้วจำหน่ายให้แก่พ่อค้าส่งรายย่อยและพ่อค้าปลีกต่อไป

i 1B1A0269

5. โรงงานอุตสาหกรรมขนาดย่อม เป็นโรงงานที่มีปริมาณการใช้น้ำตาลเป็นจำนวนมากเหมือนกัน แต่ไม่มากเท่าโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ โรงงานเหล่านี้ได้แก่โรงงานผลิตอาหารต่าง ๆ ซึ่งโดยปกติจะซื้อน้ำตาลจากพ่อค้าส่งมากกว่าการซื้อจากโรงงานโดยตรง

6. พ่อค้าปลีก ได้แก่ร้านค้าทั่ว ๆ ไป บางครั้งอาจทำหน้าที่พ่อค้าส่งบ้าง แต่ปริมาณที่จำหน่ายมีไม่มากนัก

7. ผู้บริโภค เป็นผู้ซื้อน้ำตาลปริมาณมากที่สุด คือ ประมาณร้อยละ 70-75 ของน้ำตาลทรายขาวที่ผลิตได้ทั้งหมด เป็นการซื้อจากร้านค้าทั่ว ๆ ไป

อนึ่ง ก่อนหน้านี้ผู้จำหน่ายน้ำตาลยังมีบุคคลอื่น ๆ เข้าเกี่ยวข้องอีกด้วย อาทิ เช่น พ่อค้าเก็งกำไร โดยจะรับซื้อน้ำตาลทรายขาวจากโรงงานน้ำตาลคราวละมาก ๆ และเป็นการซื้อล่วงหน้า แล้วนำน้ำตาลมาจำหน่ายอีกต่อหนึ่ง แต่ในช่วงเวลาปกติราคาน้ำตาลไม่เคลื่อนไหวขึ้นลงมาก ผู้ค้าประเภทนี้ก็ลอย ๆ หายไป นอกจากนี้ยังมีกรมการค้าภายใน ซึ่งในบางขณะโรงงานน้ำตาลต้องขายน้ำตาลส่วนหนึ่งให้แก่กรมการค้าภายในเพื่อจำหน่ายให้แก่ประชาชนทั่ว ๆ ไปอีกต่อหนึ่ง วิธีหลังนี้กระทำโดยกรมการค้าภายในออกใบรับซื้อน้ำตาลให้แก่ร้านค้าย่อยของกรมการค้าภายใน เพื่อไปรับซื้อจากโรงงานโดยตรง โรงงานน้ำตาลจะขายให้ตามใบรับซื้อดังกล่าวนั้น

ข. วิถีตลาด

การจำหน่ายน้ำตาลทรายขาวจากโรงงานน้ำตาลนั้น จะขายโดยตรงให้แก่โรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่ใช้น้ำตาลทรายเป็นจำนวนมาก การซื้อขายนี้ส่วนใหญ่เป็นการซื้อขายล่วงหน้า สำหรับราคานั้นขึ้นอยู่กับสัญญาและข้อตกลงด้วยกันทั้งสองฝ่าย ปกติมักจะทำการซื้อขายกันประมาณเดือนมิถุนายน หลังจากที่โรงงานน้ำตาลปิดทำการผลิตแล้ว โดยผู้ซื้อจะต้องชำระเงินล่วงหน้าส่วนหนึ่งทันที แล้วรอรับมอบน้ำตาลในเดือนมกราคม หรือกุมภาพันธ์เมื่อโรงงานเปิดทำการผลิต การซื้อขายล่วงหน้านี้ทำให้ผู้ซื้อซื้อ

ได้ในราคาต่ำกว่าราคาตลาดมาก เพราะโรงงานต้องการเงินมาใช้ในการซ่อมแซมเครื่องจักร และนำมาใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนส่งเสริมการปลูกอ้อยของชาวไร่ ส่วนการขายน้ำตาลของโรงงานให้แก่ตัวแทนจำหน่ายและพ่อค้าส่งนั้น เมื่อโรงงานผลิตน้ำตาลออกมาได้ก็จัดส่งให้ตัวแทนและพ่อค้าส่ง การชำระเงินจึงมีทั้งเงินสด และการให้สินเชื่อ แต่ส่วนใหญ่จะเป็นสินเชื่อในระยะสั้น

วิถีตลาดน้ำตาล

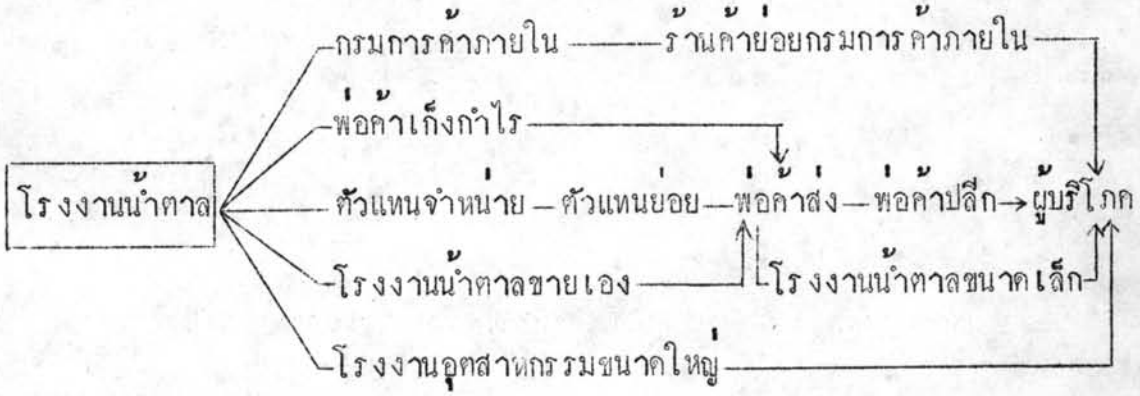

ภาวะน้ำตาลในประเทศ

ตลาดน้ำตาลทรายขาวในประเทศมีความผันผวนตลอดมา เพราะขาดนโยบายที่แน่นอนจากรัฐบาล การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จึงเป็นไปในแบบการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ตลาดน้ำตาลในบางขณะมีการแข่งขันโดยการจำหน่ายตัดราคากัน จนผู้ผลิตและผู้จำหน่ายบางรายต้องล้มเลิกกิจการไป แต่โอกาสเช่นที่ว่านี้มีน้อย ส่วนใหญ่ผู้จำหน่ายจะรวมหัวกันกำหนดราคาสร้างความปั่นป่วนในตลาดมากกว่า ทั้งนี้เนื่องจากตลาดน้ำตาลในประเทศเป็นตลาดซึ่งมีผู้แข่งขันจำนวนน้อย ช่วงระยะเวลาที่ภาวะตลาดน้ำตาลมีความผันผวนมากได้แก่ ระยะเดือนพฤศจิกายนถึงพฤษภาคม ซึ่งเป็นช่วงที่โรงงานทำการเปิดหีบอ้อย และผลิตน้ำตาล ดังนั้นจึงมีน้ำตาลออกมาจำหน่ายจำนวนมาก รวมทั้งมีการนำเอาน้ำตาลเก่าที่เหลือออกมาจำหน่ายด้วย ทำให้ราคาน้ำตาลตกต่ำลง ขณะเดียวกันพ่อค้าเก็งกำไรก็ถือโอกาส

ซื้อน้ำตาลใหม่ในราคาต่ำเข้าสต๊อคไว้แล้วนำออกขายเมื่อราคาสูงขึ้น หลังจากที่โรงงานปิดหีบอ้อยและหยุดการผลิตน้ำตาลแล้วราคาจะค่อย ๆ สูงขึ้น แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอุปสงค์ และอุปทานด้วย หากปีใดการผลิตน้ำตาลมีน้อย ราคาจะมีแนวโน้มสูงขึ้นมาก ส่วนการกักตุนน้ำตาลเพื่อเก็งกำไรก็ยังคงมีอยู่บ้าง นอกจากนี้การลักลอบส่งน้ำตาลทรายขาวออกตามจังหวัดชายแดนก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ก่อให้เกิดความปั่นป่วนของตลาดน้ำตาลในประเทศ ดังนั้น ในช่วงระหว่างเดือนมิถุนายนถึงพฤศจิกายน ซึ่งเป็นช่วงที่โรงงานหยุดการผลิต ราคาจะมีแนวโน้มสูงขึ้น

ค. โครงสร้างและภาวะของตลาดน้ำตาลในต่างประเทศของไทย

เดิมทีอุตสาหกรรมน้ำตาลเป็นอุตสาหกรรมที่ทำการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า โดยในสมัยก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ไทยต้องสั่งซื้อน้ำตาลทรายขาวจากต่างประเทศทั้งสิ้น ดังนั้น ในรัฐบาลของพระยาพหลพลพยุหเสนา จึงริเริ่มตั้งโรงงานน้ำตาลขึ้นเอง และได้มีการพัฒนาเรื่อยมาจนกระทั่งในปัจจุบัน อุตสาหกรรมน้ำตาลได้กลายเป็นอุตสาหกรรมส่งออก เพราะว่าปริมาณส่งออกเกินกว่าครึ่งหนึ่งของน้ำตาลที่ผลิตได้ การส่งออกนี้ส่งในรูปของน้ำตาลทรายดิบ

ถึงแม้ว่าในปัจจุบันน้ำตาลได้กลายเป็นสินค้าออกที่มีความสำคัญเป็นอันดับ 3 ของประเทศและปริมาณน้ำตาลที่ประเทศไทยส่งออกเป็นอันดับ 5 ของโลก แต่อุตสาหกรรมน้ำตาลของไทยต้องเผชิญปัญหาต่าง ๆ มากมาย เพราะเป็นสินค้าที่งอุตสาหกรรมที่ไร้เสถียรภาพ เนื่องจากราคาแปรปรวนไปได้รวดเร็วในช่วงเวลาอันสั้น เพราะขึ้นกับสภาวะการตลาดของโลกด้วย แต่อย่างไรก็ตามลู่ทางการส่งน้ำตาลออก เริ่มมีที่ท่าแจ่มใสตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 เนื่องจากน้ำตาลทรายในตลาดโลกขาดแคลน แต่ประเทศไทยมีผลผลิตเกินความต้องการของการบริโภคภายในประเทศ จึงสามารถส่งออกจำหน่ายได้จำนวนมาก รวมทั้งในปีต่อ ๆ มา ซึ่งการศึกษาภาวะตลาดน้ำตาลจะเข้าใจได้ดียิ่งขึ้นเมื่อพิจารณาจากตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 12 ตารางแสดงปริมาณการผลิต การบริโภคภายในประเทศและการส่งออก[1]

มูลค่าการส่งน้ำตาลออกต่างประเทศ

ปี	ปริมาณน้ำตาลที่ผลิตได้ (เมตริกตัน)	การบริโภคภายในประเทศ (เมตริกตัน)	ปริมาณที่ส่งออก (เมตริกตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	ราคาน้ำตาลในตลาดโลก บาท/กก.
2510	232,411	233,726	16,789	37.0	0.90
2511	188,777	238,804	-	-	-
2512	318,120	324,459	15,795	46.9	1.56
2513	406,640	357,559	52,294	107.3	1.73
2514	473,429	364,680	145,010	330.7	2.08
2515	500,775	312,302	426,808	1,252.0	3.41
2516	648,438	362,316	258,294	1,086.2	3.34
2517	922,826	382,298	420,241	3,533.5	13.37
2518	1,060,329	400,000	584,988	5,223.9	9.15
2519	1,603,592	430,000	1,081,627	6,614.6	5.20
2520	2,212,304	500,000	1,654,610	7,445.0	4.50
2521	1,561,725	609,619	1,009,620	3,871.0	3.83

จากตารางที่ 12 นี้ ปริมาณการผลิตน้ำตาลเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากปี 2517 ซึ่งจะเห็นได้ว่าปริมาณการผลิตน้ำตาลในประเทศปี 2519 มากกว่าปี 2514 ถึง 2 เท่าตัว คือจากจำนวน 532,429 เมตริกตัน เป็น

---

[1]เรื่องเดียวกัน, หน้า 54.

1,603,592 เมตริกตัน ทั้ง ๆ ที่ระยะเวลาห่างกันเพียง 4 ปีเท่านั้น แต่ขณะเดียวกัน ปริมาณการบริโภคภายในประเทศปีปริมาณเพิ่มขึ้นบ้าง ตามปริมาณการเพิ่มของประชากร และความต้องการบริโภคที่เพิ่มขึ้นทุกปี แต่เมื่อรวมแล้วก็ยังไม่ถึงครึ่งของผลผลิตของน้ำตาลที่ผลิตได้แต่ละปี (ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 12) ดังนั้นจึงทำให้ส่วนที่เหลือเพื่อส่งออกจำหน่ายยังต่างประเทศมีปริมาณที่เพิ่มขึ้นทุกปี

ประเทศคู่ค้าน้ำตาลและกากน้ำตาลของไทย

ตลาดส่งน้ำตาลออกไปต่างประเทศที่สำคัญของไทยได้แก่ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา มาเลเซีย เกาหลีใต้ และในปัจจุบันประเทศเหล่านี้ก็ยังเป็นตลาดที่สำคัญอยู่เช่นเดิมยกเว้นสหรัฐอเมริกาเท่านั้นที่ในปี 2520 ไม่ได้ซื้อน้ำตาลจากไทยเลย ก่อนหน้านี้ประเทศไทยได้โควต้าส่งน้ำตาลในสหรัฐอเมริกาจำนวนหนึ่งตามกฎหมาย น้ำตาลของสหรัฐอเมริกาซึ่งในปัจจุบันได้สิ้นสุดลงแล้ว ส่วนญี่ปุ่นยังคงเป็นตลาดสำคัญของไทยอีกต่อไป แต่ในปี 2520 ประเทศไทยส่งน้ำตาลออกไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีน มากเป็นอันดับหนึ่ง คือ ส่งออกคิดเป็นร้อยละ 41.18 ของปริมาณส่งออกทั้งหมด รองลงมาได้แก่ญี่ปุ่นและมาเลเซีย ร้อยละ 38.23 และ 10.55 ตามลำดับ

ส่วนตลาดส่งออกของกากน้ำตาลที่สำคัญของไทยได้แก่ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ เนเธอร์แลนด์ และอังกฤษ ในปี 2520 ส่งกากน้ำตาลไปยังตลาดญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และเนเธอร์แลนด์ คิดเป็นร้อยละ 46.54, 25.41 และ 13.80 ตามลำดับ

ในการส่งน้ำตาลออกจำหน่ายต่างประเทศในระยะก่อนปี 2518 นั้น จะส่งผ่านบริษัทอุตสาหกรรมน้ำตาลแห่งประเทศไทยเพียงแห่งเดียว ซึ่งเป็นผู้หาตลาดอีกด้วย แต่มีปัญหาเรื่องการดำเนินงานไม่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น ในปลายปี 2517 รัฐบาลจึงอนุมัติให้มีบริษัทส่งน้ำตาลออกจำหน่ายในต่างประเทศได้เกินกว่า 1 แห่ง ดังนั้นโรงงานน้ำตาลต่าง ๆ จึงรวมกันจัดตั้งบริษัทขึ้นใหม่อีกบริษัท ทำให้มีบริษัทผู้ส่งน้ำตาลออกไปจำหน่ายต่างประเทศมีทั้งหมด 2 บริษัท คือ

1. บริษัทค้าผลผลิตน้ำตาลจำกัด ซึ่งผู้ถือหุ้นเป็นโรงงานน้ำตาล 22 แห่ง มีกำลังผลิตประมาณร้อยละ 60 ของผลผลิตทั้งประเทศ และมีสัญญาระยะยาวในการส่งออกกับบริษัทญี่ปุ่น 4 แห่ง เป็นระยะเวลา 5 ปี ในปริมาณ 120,000 ตันต่อปี เริ่มในระหว่างปี 2518-22

2. บริษัทอุตสาหกรรมน้ำตาลแห่งประเทศไทย จะต้องส่งให้บริษัทเอ็มโกโลเดซ และบริษัทโก๊กบราเดอร์ เป็นระยะเวลา 4 ปี คือจากปี 2518-21 ปีละ 300,000 ลองตัน

ราคาน้ำตาลที่ส่งมอบให้คู่สัญญาคิดค่าเฉลี่ยเริ่มต้นวันที่ 16 ของเดือน ซึ่งเป็นระยะสองเดือนก่อนเดือนส่งมอบน้ำตาล นับถึงและรวมถึงวันที่ 15 ของเดือนถัดไป และหักลดลง 2 ปอนด์สเตอรลิงค์ต่อ 1 ลองตัน นอกนั้นก็จะเป็นน้ำตาลที่ส่งออกในระยะสั้น ๆ ตามแต่จะตกลงกัน

ถ้าพิจารณาถึงปัญหาเรื่องน้ำตาล จะเห็นว่าปัญหาจะหมุนเวียนกันไปจากที่ผลผลิตลดปริมาณลง อันเนื่องจากสาเหตุของสภาพภูมิอากาศไม่เอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูก ทำให้ปริมาณการผลิตน้ำตาลได้น้อยกว่าที่คาดหมายไว้มาก จึงเกิดวิกฤตการณ์น้ำตาลไม่พอเพียง เพื่อทดแทนผลสูญเสียจากปีก่อน ๆ ผลผลิตน้ำตาลปีต่อ ๆ มาก็จะเพิ่มสูงขึ้นจนในที่สุดก็เกิดภาวะน้ำตาลล้นตลาด ราคาตกต่ำลงและก็เริ่มผลิตลดลง หมุนเวียนสับเปลี่ยนกันไป กล่าวคือ

<u>ภาวะน้ำตาลของตลาดโลกปี 2517</u> อันเป็นปีที่เกิดภาวะน้ำตาลขาดแคลนในตลาดโลกทำให้ราคาสูงขึ้น โดยราคาน้ำตาลในตลาดโลกปี 2514, 2515, 2516 คิดเป็น 2.08, 3.41 และ 4.34 บาท ต่อน้ำตาล 1 กก. ตามลำดับ แต่ในปี 2517 นั้น ราคาจะสูงขึ้นถึง 13.37 บาท/กก. ซึ่งเพิ่มขึ้นกว่า 3 เท่าตัว (ดูจากตารางที่ 12) อันเนื่องมาจาก

กลุ่มประเทศผู้นำเข้า

1. กลุ่มประเทศตลาดร่วมยุโรป ผลผลิตน้ำตาลในปี 2517 ลดน้อยลงเนื่องจากสภาพดินฟ้าอากาศที่แห้งแล้ง ดังนั้น ผลผลิตจึงลดลงเหลือ 9 ล้านตัน ในขณะที่มีความต้องการอยู่ถึง 10.5 ล้านตัน

2. ประเทศสหรัฐอเมริกา ในปี 2517 ผลผลิตอ้อยโดยเฉพาะในรัฐหลุยเซียนา ได้รับความเสียหายจากพายุไปประมาณ 80,000 ตัน

3. ประเทศรัสเซีย ซึ่งผลิตน้ำตาลจากหัวบีทหรือหัวผักกาดหวาน ต้องประสบปัญหาจากโรคระบาด และความแห้งแล้ง ทำให้ผลิตผลลดลงจากเป้าหมายถึง 2 ล้านตัน

นอกจากนี้ยังมีกลุ่มประเทศผู้นำเข้าอื่น ๆ อีก คือ เตอรกี สเปญ เวเนซูเอลา และจีนคอมมิวนิสต์

กลุ่มประเทศที่ส่งออกของโลก ประเทศที่สำคัญก็คือ คิวบา บราซิล ออสเตรเลีย แอฟริกาใต้ ฟิลิปปินส์ ไทย อาร์เยนตินา เป็นต้น ซึ่งเมื่อเอาผลผลิตรวมกันแล้วก็จะมีประมาณร้อยละ 50 ของการส่งออกของทุกประเทศในโลก หรือมากกว่า ซึ่งถึงแม้ว่าในปี 2517 ประเทศเหล่านี้จะมีผลผลิตที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ แต่ก็ถูกหักลบกับการบริโภคที่เพิ่มขึ้น เพราะโดยส่วนใหญ่ประเทศเหล่านั้นจัดอยู่ในประเทศด้อยพัฒนา อัตราการเพิ่มของประชากรอยู่ในอัตราสูง และบางประเทศก็ไม่สามารถผลิตได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ จึงทำให้ผลผลิตน้ำตาลเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง ซึ่งจะเห็นได้จากตารางที่ 13

ตารางที่ 13 การผลิตและการบริโภคน้ำตาลของโลก[1]

ปี	ผลผลิต (ล้านตัน)	บริโภค	สต๊อก
2515	73.226	75.373	16.940
2516	76.788	77.263	15.951
2517	80.299	80.011	16.014
2518	79.600	77.530	17.583
2519	82.811	80.116	20.758
2520	87.020	83.167	25.442
2521	93.561	86.565	30.619
2522	92.160	89.967	32.021

ดังนั้น จากตัวเลขผลผลิตและการบริโภคน้ำตาลของโลกในปี 2517 ซึ่งมีปริมาณผลผลิต 80.299 ล้านเมตริกตัน และปริมาณการบริโภค 80.011 ล้านเมตริกตัน จึงทำให้ราคาน้ำตาลถีบตัวสูงขึ้นหลายเท่าตัวดังที่กล่าวแล้ว แต่กลับเป็นผลดีแก่ประเทศไทยของเรา เพราะในปี 2517 การผลิตน้ำตาลมีปริมาณเพิ่มสูงขึ้นมาก เพราะมีการขยายการปลูกอ้อยอย่างกว้างขวาง คือมี**ผลผลิตถึง** 922,826 เมตรติกตัน และใช้บริโภคในประเทศเพียง 382,298 เมตริกตัน ดังนั้น จึงเหลือส่งออกขายในตลาดโลกได้มากเป็นพิเศษ คือส่งออกถึง 420,241 เมตริกตัน ซึ่งยังไม่นับรวมน้ำตาลที่ลักลอบขนออกนอกประเทศ ดังนั้น ในปี 2517 การส่งออกของน้ำตาลจึงทำรายได้ให้แก่ประเทศถึง 3,433.5 ล้านบาท มากกว่าปี 2516 ถึง 2 เท่าตัว

---

[1]F.O. LIGHT'S INTERNATIONAL Sugar Report, World Sugar Balances 1975/76-1978/79 Decomber 14, 1978. page 1.